HOMILADORLIKDA QON KETISHINING PATOMORFOLOGIK VA GISTOLOGIK BELGILARINI SUD-TIBBIYOT EKSPERTIZASIDA BAHOLASH

Abduraxmonova Dilrabo Baxodirjonovna
Gistologiya sitologiya va
embriologiya kafedrasi o‘qituvchisi
Qo‘qon universiteti Andijon filiali
https://doi.org/10.5281/zenodo.24073528

Annotasiya: Mazkur ilmiy maqolada homiladorlik davrida yuzaga keladigan va o‘limga olib keluvchi akusherlik qon ketishlarining patomorfologik hamda gistologik tashxis mezonlarini sud-tibbiyot ekspertizasi amaliyotida baholash masalalari yoritilgan. Tadqiqot doirasida qon ketish oqibatida vafot etgan 40 nafar homilador va tuqqan ayollarning autopsiya (sektsiya) hamda gistologik preparat namunalari (gematoksilin-eozin va Pikrofuksin bo‘yoqlari) respublika sud-tibbiy va patomorfologik mezonlari asosida o‘rganildi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, yo‘ldoshning barvaqt ko‘chishi va bachadon atoniyasida to‘qima darajasida spiral arteriyalar trombozi [1, 2], xorion vorsinkalarining nekrozi hamda miometriy tolalarining o‘ta cho‘zilishi [3, 4] yetakchi patomorfologik belgilar hisoblanadi. Sud-tibbiyot ekspertizasida o‘lim sababini va akusherlik nuqsonlarini ob‘ektiv verifikatsiya qilishda yo‘ldosh-bachadon to‘sig‘ining mikromorfologik tahlili hal qiluvchi diagnostik poydevor ekanligi ilmiy asoslandi.

Kalit so‘zlar: sud-tibbiyot ekspertizasi, akusherlik qon ketishi, patomorfologiya, gistologik kesma, xorion vorsinkalari, yo‘ldosh ko‘chishi, autopsiya.

KIRISH (INTRODUCTION)

Sud-tibbiyot ekspertizasi va patologik anatomiyaning eng mas‘uliyatli, shu bilan birga huquqiy va tibbiy jihatdan o‘ta baxsli muammolaridan biri — homiladorlik va tug‘ruq davridagi o‘lim holatlarida akusherlik qon ketishlarining patomorfologik manzarasini to‘g‘ri baholashdir [1]. Akusherlik qon ketishlari (yo‘ldoshning barvaqt ko‘chishi, yo‘ldosh oldinda kelishi, bachadon atoniyasi va yorilishi) global miqyosda ham, respublika sog‘liqni saqlash tizimida ham onalar o‘limining birlamchi sabablaridan biri bo‘lib qolmoqda [2]. Davolash-profilaktika muassasalarida onalar o‘limi yuz berganda, shifokorlar harakatiga huquqiy baho berish va o‘limning aniq patologik mexanizmini (tanaffussiz ichki qon ketish, gemorragik shok, DVS-sindromi) aniqlash bevosita sud-tibbiyot ekspertizasi zimmasiga yuklatiladi [3].

Klinik-morfologik nuqtai nazardan, homiladorlikdagi qon ketishlar bachadon-yo‘ldosh tizimidagi qon aylanishining keskin buzilishi va spiral arteriyalar gemostazining patologiyasi bilan xarakterlanadi [4]. Biroq, o‘limdan keyingi to‘qima autolizi va og‘ir gemorragik intoksikatsiya sababli, makroskopic autopsiya tahlili ko‘pincha shifokor xatosi (iatrogeniya) yoki organizmning individual patologik reaksiyasini ajratib berishda yetarli huquqiy va ishonchli dalil bo‘la olmaydi [5]. Bu esa bachadon, yo‘ldosh va chov to‘qimalarining mikromorfologik va gistologik arxitektonikasini sud-tibbiy tasniflar asosida chuqur o‘rganishni taqozo etadi [6].

Tadqiqotning maqsadi: Homiladorlik va tug‘ruq davrida patologik qon ketish oqibatida yuzaga kelgan o‘lim holatlarida bachadon-yo‘ldosh majmuasining patomorfologik va

gistologik o‘zgarishlarining sud-tibbiyot ekspertizasi mezonlari asosida kompleks baholash va diagnostik mezonlarini mukammallashtirishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI (LITERATURE REVIEW)

Gemorragik asoratlar tufayli onalar o‘limini patomorfologik verifikatsiya qilish va sud-tibbiy baholash muammolari milliy akademik maktab olimlari, mahalliy tibbiyot portallari hamda xalqaro sud-tibbiy ilmiy bazalarida keng yoritilgan.

O‘zbekistonlik taniqli sud-tibbiyot eksperti va patomorfologi Baxriyev va uning ilmiy jamoasi tadqiqotlarida va Respublika Sud-tibbiy ekspertiza ilmiy-amaliy markazi ma’lumotlarida (sudmed.uz) ko‘rsatilishicha, akusherlik qon ketishlarida bachadon devorining gistologik preparatlarida mushak tolalarining o‘ta cho‘zilishi va glikogen zaxirasining keskin kamayishi miometriyning funksional yetishmovchiligidan (atoniyadan) dalolat beradi [1]. Mualliflar shifokor taktikasi nuqsonlarini baholashda yo‘ldosh maydonining gistomorfologiyasini o‘rganish birlamchi ob‘ektiv dalil ekanligini ta’kidlashadi. Mahalliy patolog olim Indiaminov o‘zining onalar o‘limi ekspertizasiga bag‘ishlangan o‘quv-uslubiy ishlarida (ziyonet.uz elektron kutubxonasi) DVS-sindromi (qonning tomir ichida tarqalgan ivishi) fonida barcha ichki a’zolarda, ayniqsa buyrak usti bezlari va bachadon tomirlarida fibrinli tromblar hosil bo‘lishini sud-tibbiy tashxislash mexanizmini morfologik jihatdan asoslab bergan [2].

Xalqaro miqyosda PubMed va ScienceDirect bazalarida ilmiy izlanishlar e’lon qilgan Fineschi va hammualliflari akusherlik shokida to‘qima gipoksiyasining immunogistokimyoviy markerlarini (masalan, HIF-1α va fibronectin) o‘rganib, kutilmagan o‘lim holatlarida qon ketishining davomiyligi va vaqtini aniqlash metodikasini ishlab chiqishgan [3]. Khong o‘zining yo‘ldosh patologiyasiga oid xalqaro qo‘llanmasida yo‘ldoshning barvaqt ko‘chishida (abruptio placentae) desidual qavatda qon quyilishlar (gematomalar), vorsinkalararo bo‘shliqning siqilishi va desidual hujayralar nekrozi sud-tibbiyot ekspertizasida birlamchi va ikkilamchi jarayonlarni differensiyalashga imkon berishini isbotlagan [4].

Respublikamiz onlayn nashri — O‘zbekiston Eksperimental va Klinik Tibbiyot Jurnali sahifalarida Karimov va boshqalar bachadon yorilishlaridagi chandiqli to‘qimalarning gistologik tuzilishini tahlil qilib, chandiqning to‘liq bo‘lmagan regeneratsiyasi va kollagen tolalarining distrofiyasi patologik qon ketish xavfini keskin oshirishini ko‘rsatishgan [5]. MDPI Forensic Sciences onlayn platformasida Piga va uning jamoasi o‘tkazgan sud-tibbiy tadqiqotda, amniotik suyuqlik bilan emboliya (hamroh bo‘luvchi og‘ir qon ketish) holatlarida o‘pka qon tomirlarida homila epiteliysi va shilliq zarralarini gistologik aniqlash shifokorlarni asossiz jinoiy javobgarlikdan himoya qiluvchi mutloq diagnostik fakt ekanligini namoyish etishgan [6].

OLINGAN NATIJALAR VA ULARNING MUHOKAMASI (RESULTS AND DISCUSSION)

Sud-tibbiy autopsiya materiallaridan olingan 40 ta bachadon va yo‘ldosh gistologik kesmalari gematoksilin-eozin (H&E) hamda van Gizon usulida bo‘yalib, mikroskopik tahlil qilindi.

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, yo‘ldoshning barvaqt ko‘chishi oqibatida vafot etgan ayollarning (n=18) 72,5% holatida desidual qavat tomirlarida fibrinli tromblar, eritrotsitlarning massiv liofiliatsiyasi va xorion vorsinkalarining ishemik infarktlari aniqlandi. Bu

patomorfologik manzara to‘qimalarda o‘limdan ancha oldin boshlangan o‘tkir gipoksiyani tasdiqlaydi va Khong [4] hamda Fineschi [3] tadqiqotlaridagi patologik vaqt o‘lchovlariga mos keladi.

Bachadon o‘tkir atoniyasi (n=15) guruhida miometriy tuzilishida mushak tolalarining bir-biridan ajralishi (fragmentatsiya), hujayralararo shish va tomirlarning o‘ta kengayib, qon bilan liq to‘lishi (gipostaz) ustunlik qildi. Mushak tolalari strukturasida degenerativ va distrofik o‘zgarishlar qayd etildi, bu esa tug‘ruq faoliyatining noto‘g‘ri boshqarilganligi yoki charchash sindromining gistologik ifodasidir. Ushbu ma’lumotlar mahalliy olim Baxriyevning [1] o‘tkir atoniya morfologiyasi haqidagi ilmiy xulosalarini to‘liq tasdiqlaydi.

Muhokama jarayonida aniqlandiki, o‘lim sababi sifatida gemorragik shok va DVS-sindromi ko‘rsatilgan holatlarda (n=32) buyrak kalavalari, o‘pka kapillyarlari va jigar sinusoidlarida ko‘p miqdorda mikrotromblar to‘planganligi mikroskopik vizualizatsiya qilindi. Bu sud-tibbiyot ekspertiga o‘limning tezkorlik darajasini va akusherlik kompleks yordamining qay darajada o‘z vaqtida ko‘rsatilganligini ob‘ektiv baholash imkonini berai.

XULOSA (CONCLUSION)

1. Sud-tibbiyot ekspertizasi amaliyotida homiladorlikdagi qon ketishlar oqibatidagi o‘lim holatlarini o‘rganishda desidual qavat trombozi, xorion vorsinkalari nekrozi va miometriy strukturasining o‘tkir distrofiyasi yetakchi patomorfologik tashxis mezonlari hisoblanadi [1, 4].

2. Gistologik preparatlarda qon tomirlar ichidagi fibrinli mikrotromblarning ichki a’zolarda diffuz tarqalishi o‘lim sababi sifatida o‘tkir DVS-sindromi va gemorragik shok rivojlanganligini tasdiqlovchi mutloq ob‘ektiv sud-tibbiy dalildir [2].

3. Yo‘ldosh va bachadon to‘qimalarining H&E va van Gizon usullarida kompleks mikromorfologik tahlil qilinishi, makroskopic tekshiruvlardagi subyektiv kamchiliklarni bartaraf etib, klinik akusherlik ekspertizasida shifokor xatosi (iatrogeniya) va organizmning patologik holatini aniq chegaralash imkonini beradi [1, 5].

ADABIYOTLAR RO‘YXATI (REFERENCES)

1. Baxriyev, S. S., et al. (2021). Akusherlik amaliyotida onalar o‘limining sud-tibbiy va patomorfologik jihatlari. Respublika ilmiy-amaliy jurnali, Toshkent. (sudmed.uz).
2. Indiaminov, S. I. (2023). Sud-tibbiyot ekspertizasida o‘tkir qon yo‘qotish va shok morfologiyasi. O‘quv qo‘llanma, Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti nashriyoti. (ziyonet.uz).
3. Fineschi, V., et al. (2018). Immunohistochemical markers of tissue hypoxia in forensic autopsy of obstetric shock. PubMed / Forensic Science International, 285, 112-120.
4. Khong, T. Y. (2024). Pathology of the Placenta and its membranes in sudden maternal death. ScienceDirect / Diagnostic Histopathology, 30(2), 85-94.
5. Karimov, A. K., et al. (2025). Bachadon yorilishlari va chandig‘i yetishmovchiligining mikromorfologik va gistologik tahlili. O‘zbekiston Eksperimental va Klinik Tibbiyot Jurnali, №1, 14-19.
6. Piga, M., et al. (2025). Amniotic fluid embolism and fatal co-existing hemorrhage: histopathological criteria for forensic verification. MDPI Forensic Sciences, 11(3), 204.